

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om hur kommer de identifierade industriella ekosystemen att bidra till EU:s strategiska oberoende och EU-medborgarnas välfärd?**(förberedande yttrande)**

(2022/C 194/06)

Föredragande: **Sandra PARTHIE**

Remiss	Frankrikes ordförandeskap i Europeiska unionens råd, 21.9.2021
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Inre marknaden, produktion och konsumtion
Antagande av sektionen	13.12.2021
Antagande vid plenarsessionen	19.1.2022
Plenarsession nr	566
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	244/1/3

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Om de europeiska ekonomierna ska kunna förbli globalt konkurrenskraftiga behöver företag i många sektorer anpassa sig efter nya globala konkurrenter, uppfinna nya affärsmodeller och omvärdera sina leveranskedjor. Detta kommer att leda till en strukturell förändring som ibland även kan få en störande effekt, inte bara för företagen utan även för människor och deras arbetsvillkor. EESK betonar principen om att ingen ska lämnas utanför och efterlyser en dialog med alla berörda aktörer om hanteringen av denna strukturella förändring.

1.2 Öppenhet för handel, investeringar och andra former av internationellt samarbete är en styrka och källa till tillväxt och välfärd för EU. EESK stöder EU:s ambition att ta större ansvar för sin egen säkerhet, minska ensidiga beroendeförhållanden på viktiga områden och stärka sin förmåga att fastställa och genomföra sina egna prioriteringar genom att skapa ekonomisk konkurrenskraft och ökad resiliens.

1.3 Utan att hemfalla till protektionism är det nödvändigt att agera på EU-nivå genom både reglering och standardisering för att minska risken för strategiska eller strukturella brister, samt att diversifiera, skydda immateriella rättigheter och säkerställa en regelbaserad och rättvis konkurrens mellan medlemsstaterna och med andra globala partner. EU måste i sina transnationella och globala allianser kunna identifiera kränkningar av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter samt hot mot hälsa och säkerhet för både människor och miljön inom värde- och leveranskedjorna.

1.4 I syfte att stärka EU:s tillverkningsbas rekommenderar EESK att unionen ökar sina utgifter för forskning, utveckling och innovation och andra relaterade finansieringsinstrument, såsom instrument för interregionala innovationsinvesteringar ⁽¹⁾, så att de åtminstone ligger på samma nivå som i andra regioner i världen för att möjliggöra välbehövlig innovation.

1.5 EESK rekommenderar dessutom att kompetensagendan anpassas till framtida arbetsmarknadsbehov. Strategin för industriella ekosystem bör också leda till att EU-medborgarnas välfärd ökar i fråga om arbetstillfällen av hög kvalitet, löner och tillgång till livslångt lärande. I detta sammanhang markerar EESK sitt stöd för EU:s kompetenspakt, som är avgörande för att säkerställa EU-medborgarnas utsikter till sysselsättning på lång sikt.

1.6 EESK anser att det är viktigt att uppnå verklig konvergens uppåt av EU:s ekonomier, särskilt när det gäller produktivitet, sociala standarder, arbetsmiljö och miljövänlig produktion. Den inre marknads konkurrenskraft är till stor del beroende av att alla de nationella ekonomierna, som fortfarande befinner sig på mycket olika nivåer och därför behöver olika och målinriktade strategier, utvecklas och når sin fulla potential. Målet bör vara att utrota de ekonomiska skillnaderna mellan medlemsstaterna. Investeringar i forskning, utveckling och ny teknik är avgörande här.

⁽¹⁾ https://eisma.ec.europa.eu/programmes/interregional-innovation-investments-i3-instrument_en

1.7 Med en balanserad syn på välfärd i åtanke delar EESK OECD:s bedömning att vi behöver heltäckande statistiska resultattavlor som avspeglar det som är viktigt för människor och som omfattar ett brett spektrum av resultat, såsom människors inkomst, hälsa, sociala förbindelser och säkerhet samt miljön. Vi behöver se längre än till ländernas genomsnitt för att inte bara förstå om livet blir bättre, utan i så fall också för vem. Vidare kan vi inte bara bedöma dagens välfärd – vi behöver även mäta de resurser som bidrar till att upprätthålla den i framtiden. Slutligen kan många människor uppfatta strukturella förändringar som något hotande, oavsett vad ekonomiska analyser visar. Populistpartiernas valframgångar i hela EU, men även brexitomröstningen, kan härledas till att väljare känner att de saknar inflytande över globaliseringen och inte längre har kontroll över sina livsbeslut. Detta är inte något som kan mildras med hjälp av statistik. Beslutsfattarna behöver göra arbetsmarknadens parter och organisationer i det civila samhället mycket mer delaktiga både när det gäller att ta itu med missnöjesyttringar och rädsla för sociala umbäranden och när det gäller att formulera och genomföra lösningar på fältet. EESK stöder en mer öppen och deltagarorienterad hållbar bolagsstyrning, som innefattar information till, samråd med och deltagande av arbetstagarna på företagsnivå.

2. Bakgrund till yttrandet, inklusive lagförslaget i fråga

2.1 EESK lyfter fram Europeiska rådets slutsatser av den 1–2 oktober 2020, där begreppet strategiskt oberoende görs till ett centralt inlag för den inre marknaden, industripolitiken och den digitala sektorn. Kommittén lyfter också fram slutsatserna från rådet (konkurrenskraft) av den 13 november 2020, där det anges att detta inbegriper att identifiera och minska strategiska beroenden och öka motståndskraften i de känsligaste industriella ekosystemen och på specifika områden, såsom hälso- och sjukvård, försvarsindustri, rymden, digitalisering, energi, trafik- och transportbranschen samt råvaror av avgörande betydelse.

2.2 Öppet strategiskt oberoende syftar till stabilitet, spridning av europeiska standarder och främjande av EU:s värden. Dessa målsättningar återspeglas i flera initiativ från senare tid, t.ex. meddelandet om att forma Europas digitala framtid från februari 2020, meddelandet om utländska direktinvesteringar (förordningen om granskning av utländska direktinvesteringar) som antogs i mars 2020, EU:s system för granskning av utländska investeringar som antogs 2019 och som togs i bruk fullt ut i oktober 2020, datastrategin från november 2020, översynen av handelspolitiken från februari 2021 om "öppet strategiskt oberoende" och det pågående arbetet med ett instrument mot tvång. Förslaget till förordning om en gränsjusteringsmekanism för koldioxid från juli 2021 är dessutom ett exempel på den allt större medvetenheten om miljöfrågor inom EU.

2.3 Målet med Lissabonstrategin från 2000 var att EU skulle bli en kunskapsbaserad ekonomi och ett kunskapsbaserat samhälle, och man fastställde i strategin kvantifierbara indikatorer och framhöll ytterligare behovet av att stödja människor i deras livslånga lärande. Kompetenspakten är avgörande när det gäller utbildning, sakkunskap och kunnande, med tanke på att vissa industrisektorer står inför stora förändringar inom ramen för den dubbla digitala och ekologiska omställningen. Såsom framhålls i strategin för kompetens är de viktigaste aktörerna, såsom företag, fackföreningar, forsknings-, utbildnings- och yrkesutbildningsinstitutioner och offentliga myndigheter, dessutom oumbärliga aktörer när det gäller att ta itu med sektoriella kompetensbehov. EESK välkomnar det arbete som utförs av kommissionen och sektorspartner såsom det sektoriella kompetensrådet och de europeiska sektoriella kompetensallianserna för att komma till rätta med kompetensglappet mellan industrins efterfrågan på kompetens och utbildningsutbudet^(?).

2.4 EESK framhåller också kommissionens arbete avseende resiliens för råvaror av avgörande betydelse^(?), som syftar till att staka ut vägen mot ökad hållbarhet och säkerhet och EESK:s yttrande om denna fråga^(*), samt de bedömningar som EESK har gjort av olika industriella ekosystem och sektorer^(?).

3. Allmänna kommentarer

3.1 EU bygger på en öppen ekonomisk modell där EU står för 14 % av världens import och där 16 % av världens export har sitt ursprung i EU. EESK delar uppfattningen att det är mycket viktigt att man inom EU:s industripolitik hittar sätt att minska ensidiga beroendeförhållanden till andra, på strategiska områden som exempelvis teknik eller livsmedel och hälsa.

(?) "Blueprint for Sectoral Cooperation on Skills. Responding to skills mismatches at sectoral level. A key action of the New Skills Agenda for Europe".

(?) Europeiska kommissionen, "Resiliens för råvaror av avgörande betydelse: Att staka ut vägen mot ökad trygghet och hållbarhet", COM(2020) 474.

(*) EUT C 220, 9.6.2021, s. 118.

(?) EESK:s yttrande "EU:s mobilitetsstrategi och EU:s industriella värdekedjor: en ekosystembaserad strategi i bilindustrin", (EUT C 105, 4.3.2022, s. 26), EESK:s kompletteringsyttrande "Uppdatering av den nya industristrategin – inverkan på det industriella ekosystemet på hälsoområden", (EUT C 105, 4.3.2022, s. 152), EESK:s yttrande "Föregröpande av strukturella och sektoriella förändringar samt omformning av industrikulturer – mot nya gränser för återhämtning och resiliens i de olika delarna av Europa", EESK:s yttrande "Hållbarhetskrav för batterier i EU", (EUT C 220, 9.6.2021, s. 128), EESK:s yttrande "Europas glasindustri vid ett vägskäl: att skapa en grönare och energieffektiv industri och samtidigt stärka konkurrenskraften och bibehålla arbetstillfällen av hög kvalitet" (EUT C 105, 4.3.2022, s. 18).

En industripolitik med en stark industriell tillverkningsbas bör motverka de potentiella negativa effekterna av störningar. Försörjningstryggheten kan också uppnås genom partnerskap med "likasinnade länder". Handels- och teknikrådet mellan EU och Förenta staterna syftar exempelvis till att tillhandahålla sådana partnerskap. När det gäller målet att skydda EU mot handelsasymmetrier stöder EESK också unionens insatser att införa och förbättra handelspolitiska skyddsinstrument såsom EU:s system för granskning av utländska direktinvesteringar⁽⁶⁾, EU:s instrument för internationell upphandling⁽⁷⁾ och förordningen för att ta itu med snedvridningar som orsakas av utländska subventioner på den inre marknaden, som kommissionen föreslog i maj 2021⁽⁸⁾.

3.2 En nedifrån och upp-analys av strategiska beroenden som genomförts av kommissionen visar att beroenden i de känsligaste ekosystemen endast utgör 0,6 % av värdet på varor som importeras från länder utanför EU. Många värdekedjor har därför visat anmärkningsvärd resiliens under pandemin. EESK ställer sig helhjärtat bakom kommissionens arbete med att kartlägga strategiska beroenden och kapacitet. Analysen visar också att av de 5 200 produkter som importeras till EU tillhör 137 känsliga ekosystem som EU är starkt beroende av – främst inom energiintensiva industrier (såsom råvaror) och hälsoekosystem (såsom aktiva farmaceutiska substanser) samt produkter som är relevanta för att stödja den gröna och digitala omställningen. 52 % av importen av dessa beroendevärdar har sitt ursprung i Kina. 34 produkter är potentiellt mer sårbara med tanke på att det kan vara svårt att ytterligare diversifiera försörjningen av dem eller ersätta dem med varor som produceras i EU. För att förbättra den europeiska industrins konkurrenskraft krävs en kraftfull politik för hållbar energi och digital teknik. EESK vill framhålla att europeiska aktörer inom digital hälso- och sjukvård och förnybar energi tillhör de globala ledarna.

3.3 Öppet strategiskt oberoende kännetecknas av att det finns produktionskapacitet i framtidsorienterade sektorer på den inre marknaden. Detta gäller i synnerhet varor av högt värde, där det är nödvändigt att EU bibehåller sin tekniska potential och innovationspotential. Kommissionens bedömning visar till exempel att Europa har 33 % av världsmarknaden för robotteknik, 30 % för inbyggda system, 55 % för halvledare för fordonsindustrin, 20 % för halvledarutrustning och 20 % för fotonikkomponenter⁽⁹⁾. Strategiskt oberoende inbegriper handelspolitiska skyddsinstrument i en situation med växande internationell konkurrens och olaglig konkurrens. EU:s industripolitik går därför hand i hand med en stark handels- och konkurrenspolitik.

3.4 EESK understryker att ökat öppet strategiskt oberoende inbegriper att stärka den inre marknads resiliens, investera i EU:s egen kompetens, tekniska kapacitet och forsknings- och utvecklingsresurser, diversifiera produktions- och leveranskedjor, säkra digital suveränitet, säkerställa strategisk lagerhållning, gynna och dra till sig investeringar och produktion i Europa genom att förbättra villkoren för företagens verksamhet, utforska alternativa lösningar och modeller för cirkulär ekonomi och främja ett brett industriellt samarbete mellan medlemsstaterna, samt sträva efter tekniskt ledarskap i enlighet med rådets (konkurrenskraft) slutsatser från november 2020.

3.5 Den inre marknaden är EU:s största tillgång, och kommissionen bör fortsätta att fokusera sina insatser för att stärka dess resiliens genom att genomföra och genomdriva regler och undanröja hinder för att uppnå målet om en innovativ, välmående och framtidsorienterad europeisk ekonomi. En stark hemmamarknad är en förutsättning för att europeiska företag ska kunna starta, utvecklas, blomstra och undvika framtida störningar, till exempel med hjälp av krisinstrumentet för den inre marknaden.

3.6 I sitt yttrande "Ingen grön giv utan en social giv" betonar EESK vikten av en stark framåtblickande social dialog och en deltagarorienterad hållbar bolagsstyrning. EESK ställer sig också bakom det faktum att arbetstagarna informeras och rådfrågas och främjar deras deltagande på företagsnivå i syfte att stimulera innovation på arbetsplatsen⁽¹⁰⁾. I sin resolution om hållbar bolagsstyrning från december 2020 välkomnade Europaparlamentet kommissionens åtagande att se över

⁽⁶⁾ Europeiska kommissionen, "EU:s granskningssystem för utländska investeringar tas i bruk", 9 oktober 2020.

⁽⁷⁾ Europaparlamentets utredningstjänst, "EU international procurement instrument", oktober 2021.

⁽⁸⁾ Europeiska kommissionen, "Kommissionen föreslår en ny förordning för att hantera snedvridningar som orsakas av utländska subventioner", 5 maj 2021.

⁽⁹⁾ Europeiska kommissionen, "Investera i en smart, innovativ och hållbar industri – En förnyad strategi för EU:s industripolitik", (COM(2017) 479 final).

⁽¹⁰⁾ EUT C 341, 24.8.2021, s. 23.

direktivet om icke-finansiell rapportering och utveckla standarder för icke-finansiell rapportering⁽¹⁾. Att se till att principerna om hållbar bolagsstyrning följs är ett viktigt sätt att främja europeiska värderingar utomlands, och det ger också europeiska företag konkurrensfördelar.

3.7 Den socioekonomiska situationen skiljer sig fortfarande mycket åt mellan EU:s medlemsstater och regioner, och därför är det viktigt att säkerställa att målinriktade, regionala omställningsvägar utvecklas inom ramen för en särskild styrningsprocess för de olika ekosystemen. Detta innebär att stödja tillträde till nya marknader, särskilt för små och medelstora företag, och hållbara värdekedjor. EESK stöder styrningsstrategier som regionala omställningskommissioner eller omställningscentrum, som i nära samarbete med lokala och regionala ekonomiska aktörer fastställer specifika lokala och regionala lösningar för de ekonomiska förändringar som väntar.

3.8 När det gäller att förbättra näringslivssamarbetet mellan EU:s medlemsstater uppskattar EESK kommissionens analytiska arbete som har lett till en definition av 14 "industriella ekosystem" och en översikt över dessa. Analysen visar att Förenta staterna och Kina har genomfört ett liknande arbete. Det finns två olika kategorier av ekosystem: ekosystem som definieras som ett nätverk av kluster som tillhör ett visst verksamhetsområde, respektive regionala ekosystem som undersöker samspelet mellan ekonomiska aktörer i en viss region. Tillsammans utgör de en interaktiv plattform för att optimera samarbetet mellan myndigheter och intressenter och underlätta kommunikation mellan aktörerna. EESK ser ett verkligt mervärde för företagen: de kan uttrycka ett visst behov för ett helt ekosystem, som kan bemöta detta. Ju djupare och tätare ekosystemet är, desto mer användbart blir det för alla berörda aktörer, och desto större mervärde kommer det att ge.

3.9 EU och medlemsstaterna fokuserar på offentliga program inom spetsforskning på EU-nivå. På liknande sätt har FoU-budgetarna överförts från nationell nivå till EU-nivå och är större än någonsin, även om de fortfarande ligger under nivån för strategiska konkurrenter som Kina. En fjärde omgång av extremt ambitiösa program syftar till att ge EU:s globala ledarskap inom forskning och innovation en nystart. Detta bör omfatta LEAM-modeller (Large Enterprise AI Models), gemensamma dataområden för industrin och framväxande grön teknik samt förstärkning av forskning, utveckling och innovation i syfte att ta fram syntetiska ersättare för råvaror av avgörande betydelse.

3.10 Utgifterna för forskning och utveckling inom EU uppgick till 2 % av BNP 2019. Som jämförelse kan nämnas att Kina spenderade 2 % av sin BNP på forskning och utveckling 2019 och Förenta staterna 3 %. I syfte att stärka EU:s tillverkningsbas rekommenderar EESK att unionen ökar sina utgifter för forskning och utveckling och beklagar att EU:s innovationsekosystem inte har tillräcklig framgång, med undantag för centrala offentliga investeringar i FoU och starka privata konglomerat inom klimatförändringsbegränsning och hälso- och sjukvårdssektorn⁽²⁾. Även om effektiv konkurrens i EU är ett utmärkt incitament till innovation för företagen bör dessa ändå få bättre stöd genom att andra EU-instrument för finansiering av forskning, utveckling och innovation används fullt ut, så att EU åtminstone hamnar på samma nivå som andra regioner i världen och så att välbehövlig innovation möjliggörs. För närvarande syftar EU:s investeringar främst till att stödja inhemska intressen, dvs. enskilda medlemsstaters, i stället för att man försöker hitta europeiska strategier och lösningar och därigenom skapar och utnyttjar bättre och mer djupgående kopplingar mellan ekonomiska aktörer.

3.11 EESK stöder till fullo kraven på förbättrade ekosystem och värdekedjor och samarbete mellan dem, och anser att dessa måste kopplas till den gröna och digitala omställningen för att öka EU-medborgarnas välfärd. Omställningsvägarna kommer att skapa mervärde genom att en meningsfull ordning för de politiska åtgärderna pekas ut, vilket ger förutsebarhet. Detta är viktigt såväl för företagen som för medborgarnas välfärd, bl.a. när det gäller kompetensutveckling. Vi vill i detta sammanhang lyfta fram ekonomiska modeller som sätter de berörda parterna i centrum och har begränsning av klimatförändringarna och miljöförstörelsen som viktigaste drivkraft, och vi uppmanar medlemsstaterna och kommissionen att i större utsträckning använda dessa modeller när de utformar sin politik och gör sina konsekvensbedömningar.

3.12 Investeringar för att skapa mer motståndskraftiga och hållbara värdekedjor som ger tillgång till viktiga tjänster och varor måste ge resultat i form av ekonomisk tillväxt och välfärd. Sektoriella handlingsplaner bör upprättas med koppling till initiativ från befintliga stora ekonomiska aktörer och stärker befintliga ekonomiska grupper i Europa, inbegripet små och medelstora företag. Detta bör inbegripa institutionellt stöd för att göra det möjligt för dem att bättre kontrollera värdekedjor och förutse kriser genom att genomföra stress tester eller riskbedömningar för att förebygga bristsituationer.

⁽¹⁾ Europaparlamentets resolution av den 17 december 2020 om hållbar bolagsstyrning (2020/2137(INI)).

⁽²⁾ JRC Science for Policy Report, "Shaping & Securing the EU's Open Strategic Autonomy by 2040 and beyond", 2021.

3.13 Fastställande av rätt strategiska värdekedjor, leveranskedjor och kluster kommer att vara avgörande. Genom att främja viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse och inrätta industriallianser för batterier till elfordon, högpresterande datorsystem, mikroelektronik, uppkopplade, rena och självkörande fordon, smart hälsa, koldioxidsnål industri, vätgasteknik och vätgassystem, sakernas internet för industrin samt it-säkerhet har kommissionen klargjort vilka områden som man bör prioritera att utveckla och som skapar verkligt mervärde för EU. När detta kombineras med att man slår vakt om europeiska intressen när det gäller standarder som utvecklats i Europa och skyddet av europeiska immateriella rättigheter, får man en stark grund för en enhetlig uppsättning industripolitiska och ekonomiska politiska åtgärder.

3.14 Detta är inte bara ett mål i sig, utan syftar också till att bevara och upprätthålla EU-medborgarnas välfärd genom att arbetstillfällen av god kvalitet tillhandahålls i framtidsorienterade sektorer, samtidigt som man arbetar för den gröna och digitala omställningen. För att dessa mål ska kunna uppnås behöver rätt indikatorer och mått användas. EESK anser att "välfärd" nu är fullt utvecklat som ett koncept för statistik och mätbarhet och har blivit en "kompass" som kan vägleda beslutsfattare i deras beslut.

3.15 EESK instämmer i OECD:s definition av "välfärdsekonomi" som en ekonomi som

- 1) utökar människors möjligheter till uppåtriktad social rörlighet och till ett bättre liv inom de dimensioner som är viktigast för dem,
- 2) ser till att dessa möjligheter leder till resultat i fråga om välfärd för alla delar av befolkningen, även dem som befinner sig längst ned på inkomstskalan,
- 3) minskar ojämlikheterna, och
- 4) främjar miljömässig och social hållbarhet.

Bryssel den 19 januari 2022.

Christa SCHWENG
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*
